

بورجلرك تماماً تسويه سی ایچون کوبلی صیقیشدیریلیر . تهدید
ایدیلیر . اسکی دوستلغه حرمة بر آز داها پاره ویریله جکی وعدیله
تارلانک ویا باغچه نك کندی اوزرینه دور ایدلسی لزومی اورتیه آتیلیر .
مع مافیه محبت قدیمه پایدار اولدیغندن تارلا ویا باغچه ده یینه کویلینک
چالیشمه سینه مساعده ایدیله جکینه سوز ویریلیر .

آج وبی علاج قالمش ، بوغازینه قدر بورجه طالمش اولان کوبلی
سوق احتیاجله بالضروره دوستک بو تکلیفنه موافقت کوستیریر . آباء
واجسادندن میراث قالان ، او زمانه قدر بوتون بر نسلی بسله یین
تارلای ویا باغچه یی ، بو انصافسز محترکه صاتمغه مجبور قالیر .
کندی حالنده ماراباجیلک ایتکه باشلادیلر . بو اراضیدن باشقه صورتله
داها چوق استفاده ایده بیله جکینی حس ایتدیکی کون اولکی دوستلغی ،
کویلینک سینه لرجه اولان خدمتی آیاقلر آلتیه آله رق یچاره یی بوس
بوتون قوغاز .

وقتیله ، باغ ، باغچه ، اراضی ، املاک صاحبی اولان بو زواللی
الاری بوکرنده عائله سیله برابر سفیل ویریشان سوقاقلره دوشرلر ،
بوتون بر عائله بو صورتله محو وخراب اولور کیدر .
نه فحیح عاقبت ...!

هر کون بیکلرجه مثاللری کوریلن بو فحیمه لره برچاره دوشونلرسه
امین اولمیلدرکه چوق کچمه دن آناطولیده املاک وارضی صاحبی بر
اسلام قالمیه جقدر . بو کون سفیل احتراصلر پشنده مست ومدهوش
قوشانلر بو حاله برچاره دوشونمز ، کویلیرمزک تنویرینه ، چالیشمه سینه ،
اونلره طوغری یوللر کوسترمه رک بو کبی سفیل محترکرلرک پنجه
خون آشامندن قورتارمزلرسه یارین آیلدقلری زمان کندیلرینی پک
فحیح ، پک دلسوز منظره لر قارشوسنده بوله جقلردر .

اووقت قوپاریله جق :

ایواه نه یار ، نه دیار قالدی !

واویلاسنک هیچ بر فائده سی اوله مز .

م . شمس الدین

مدالی :

تَوْحِیْدُیْنِیْ عَمْرُؤُا

تدریسات و تربیه اخلاقیه

رهیت اجتماعیه نك رکن اعتلاسی ، کندیسی تشکیل ایدن فردلرک
فضائل خلقیه جه اولان تکامللریدر . نجابت خلقیه دن محروم بولنان
فردلر ، نه قدر منور ، نه درجه تحصیل کورمش ، نه نسبتده واقف
صنعت بولمش اولورلرسه اولسونلر ؛ هیئت اجتماعیه بو فردلره استناداً
بر آهنگ تامله تعالی وترقی ایده مز .

ظاهراً محتشم و دبده دار کورینسه بیله حقیقت حالده عرض
ایتدیکی حشمت وقوت ظاهری وصوریدر ؛ کوریلن شی بر جلای

مغفلدن عبارتدر . بویله بر هیئت ، چوریمش ، قوف وهرمدیده ،
فقط اوزری بویانمش بر بنایه بکزر . وهله اولی ده نظر ربا وممظم بر
شکل عرض ایدر . فقط ، ایچنه کیریلوب هر طرف تدقیق ایدیلیر ،
اوزرنده کی جلای مغفل قازیلیرسه کهنه لك بوتون عریانانی ، بوتون
چوروکلکی ایله میدان چیقار .

اوزمان بومعظم بنا شدتی بر صرصره ، قوتلی بر زلزله مقاومت
ایده میه جک بر حالده چوروک و تملسز اولدینی آکلاشیلیر . کرم وسرد
زمانله بنیادی صارصیلان ، تمللری چوروین ، بوله دیوارلری وضعیت
شاقولیه لرینی غائب ایدن کهنه وعصر دیده بر بناتلویین ایدلمکله یکیلنمز .
ینه شدتی بر ریخ صرصر اوئی تملندن صارصار ، بلکده بوس بوتون
بیقرار ، خراب ایدر .

افرادى تربیه ومعلومات اخلاقیه بیکانه اولان ملتدره عینیه
بویله بر بنایه مشاهدلر . شدتی بر اختلاج داخلی ، قوتلی بر باد
خارجی اوئی صارصار ، ده ویرر . شو حالده هرشیدن اول ، حتی
علمدن ، کالدن ، ثووت ، هرشیدن اول افراد ملتیه فضائل نجیه
اخلاقیه نك اوکره تیلیمسی ، تمرین ایدلسی ایجاب ایدر .

فقط فضائل اخلاقیه نرمه لرده وکیملر طرفندن اوکره تیله جکدر ؟
وهله اولی ده بوسواله : «مکتبلرده ومعلملر طرفندن اوکره تیله جکدر» .
جوابی ویریله جکینه امینم .

مکتب ومعلمینک تربیه اطفال خصوصنده اک بویوک عامللردن
بولندقلرینی ایضاح واعتراف ایتشدک . فقط چوجو غک تربیه و اخلاقدن
منحصراً و برنجی درجه ده مسئول اولان مکتبلر دکلدن .

بر چوجوق مکتبه دوام ایده بیله جک بر سینه کلنجه یه قدر بوتون
زمانی آشیانه عائله ده ، آغوش مادرده کچیرر .

چوجو غک ملکات روحیه سی هرشیئی قبوله مستعد بولندینی بو زمانده ،
آنانک ، بابانک ، همشیره نك و برادرلرک ، ثووه کلوب کیدن قومشولرک ،
قومشو چوجو قلیرنک ، اوشاقلرک ، خدمتجیلرک ، والحاصل چوجو غله
تماسده بولنان هرکسک ، بومعصومک احوال روحیه سینه آز چوق
بر تأثیری اولور .

تأثیرات مذکورنك تکرری چوجو غده تمایلات اخلاقیه نك
اساسلرینی احضار ایدر . بر چوجو غک بدنأ ، روحاً تأثیرات خارجیه دن
اک زیاده متأثر ، متضرر اولدینی زمان بودوره در . مع التأسف
چوجو غه اک آز اهمیت ویریلن ، بر انساندن زیاده بر اویونجاق ،
برا کلنجه کبی تلقی ایدیلن زمان یینه بودوره در .

بودوره ده چوجو غک اکتساب ایده جکی تمایلات خلقیه بالاخره
مکاتب ومحیط اجتماعیه کوستریلن اهتماملره ، پارلاق اورنکلره رغماً -
الی الابد کوکله شیر قالیر .

علم اخلاق علماسی ، (خوئی) ، کثرت تکرار ایله حصوله
کلش برملکه صورتنده تعریف ایدیورلر . چوجو غک بوملکه یی
اکتسابه اک زیاده مستعد بولندینی زمان ایسه عنفوان طفولیتدر .

شو حالده ، تمايلات اخلاقيه نك اساسلى بو دوره ده قورولدينى جهته تربيۀ خلقه دن برنجى درج ده ابوينك مسئول اولمى اقتضا ايدر .

چوجوق مكتبه دوام ايتمكه باشلايدىنى زمانلرده بيله حياتنك اك چوق زماتى عائله سى آره سنده كچير . چوجوغك ابتدائى ورشدى مكتبلرده كونده بش آلتى ساعتدن زياده قالمى موافق اولمديغندن يكرمى درت ساعتك متباقى زماتى عائله يوواسنده كچيرمى اقتضا ايدر . مع مافيه مكتب ومعلملرك تربيۀ خلقه يه اولان تاثيراتى ده آز اهميتلى دكلدر . مكتب چوجوغه يكي يكي تمايلات ويرمه سه بيله چوجوغك اولجه اكتساب ايتمش اولدينى فنا خويلرى تعديل ، نئي شيمه لرى تيمه ايد بيلير . فقط مكتبك بو خصوصده كى مساعيسى مشر وموثر اوله بيلمك ايچون عائله ومحيط اجتماعينك ده مكتبه توحيد آمال ، توحيد مساعى ايتمش اولمى لازمدر .

برينك يايدينى ديكري بوزارسه ، چوجوغك بر سجيۀ ثابته اكتساب ايد بيلمه سنه احتمال ويريله مز .

مكاتبه معلومات اخلاقيه درسلى معلومات مدنيه درسلىلره برلكده تدريس ايدلمكده در .

عنى اصول فرانسه مكاتبه ده جاريدر . فقط معلومات اخلاقيه ومعلومات مدنيه فنلرى مستقل برر درس اولدقلرندن بزده تدقيقاًآمزه او نقطه نظر دن دوام ايد بكنز . معلومات مدنيه درسلى برچوق خصوصده معلومات اخلاقيه ايله نقاط مشتركه مالاك اولدقلرينى اعتراف ايدرز . دروس مدنيه نك ملكتلك تشكيلات عموميه سى ، افراد ملتۀ توجه ايدن وظائف مخصوصه عائد معلومات اساسيه سى ، علم اخلاقك وطنداشلق وظائفى ، وطنداشلى حكومه ربط ايدن مناسبات اخلاقيه ، افرادك حقوقى كى اساساسنه توافق ايتديكى شبهه سزدر .

اساساً معلومات مدنيه ومعلومات اخلاقيه آره سنده كى شو مناسبت بونلرك بر درس صورتنده كوسترلمه سنه سبب اولمشدر .

فقط بز تدقيقاًآمزي داها اساسلى يوريد بيلمك ايچون بونلردن آيرى آيرى بحث ايتمكى داها مناسب كوربيورز .

تدريسات اخلاقيه ايله تربيۀ اخلاقيه نك برلرينه قاريديرلمه لرى ايجاب ايدر . تربيۀ اخلاقيه ، يالكنز اخلاق درسلىنه دكل ، تدريساتك كافه سنه نفوذ ايد بيلمه ليدر . تدريسات ايچون مخصص اولان زماندن تربيۀ اخلاقيه يه آريجه بر وقت تعيين ايديله مز . فقط معلمينك بوتون تدريساتنه -- كرك طوغريدن طوغرى يه و كرك بالواسطه -- تربيۀ اخلاقيه اساساتى كيرمليدر .

درس زمانلرنده ، تنفس وقتلرنده ، هر يره ، هر آنده تربيۀ اخلاقيه تمريناته دوام ايتمك اقتضا ايدر .

قرائت درسلى ، طلبه يه ازبرلديرييله جك اوفاق اوفاق مظلوم پارچهلر دائماً تربيۀ اخلاقيه نظر اعتباره آلته رق انتخاب ايلمليدرلر . حسن خط مودللرى بيله تربيۀ اخلاقيه خدمت ايد بيسليرلر . هله حساب مسائل بو خصوصده معلمه پك كوزل وسيله لراحضاردن كيرى قالمز : فى الحقيقه طلبه نك ذهنلىنه قناعتكارلق ، فكر اعتقاد ، حس مرحمت كى مزايى اخلاقيه اساسلى يرلشديرمك ايچون حساب مسئله لرى پك موافق وسيله لرا حاضرلار . تنفس زمانلرنده ، اويون وقتلرنده ، شا كردانك تربيۀ اخلاقيه لرينه پك درين تاثيرات براقيله . بيلير . فقط بو تاثيراتى براقيله جك قدر په داغوزى يه وپسيقولوجى يه واقف معلملر ، مبصرلر ايستر .

كسج دماغلرك تربيۀ اخلاقيه سنده اك موثر عامللر ، مكتب داخلكده مبصرلر ومكتب خارجنده ابوين و افراد عائله در .

بو خصوصده محيط اجتماعينك ده تاثيراتى اهميتسز تلقى ايتمليدر . مكتب مبصرلرى فضائل اخلاقيه نك بررتمالى اولملرى ايجاب ايتديكى كى ، شا كردانك احوال روحيه سنه نفوذ ايد بيله جك برنظره ، اونلرك قصورلرينى - عزت نفسلرينى زده له مكسزىن - تعديل ايد بيله جك براقيدار ومزيتۀ مالاك اولملرى اقتضا ايدر .

فكر رجه ، مكتبلرده هرشيدن زياده مبصرلرك اوصاف لازمه يي جامع ذواتدن اوله بيلمه لرينه اعتنا ايدمليدر .

مبصرلرك مكاتب عاليه مأذونلرى آره سنده اتخابلرى الزم ايسه ده مع التأسف شمديلك بو حال ممكن اوله مديغندن هيچ اولمزه تدريسات تاليه يي اكمل ايتمش ، اخلاق و اطوارى مضبوط ذوات آره سندن سچيلملى لازمدر .

مبصرلق پك على ، پك مقدس ، پك مهم بروظيفه اولدينى حالده بزده اهميتك لايقيه تقدير ايديله مه مسى شاين تأسفدر .

نسل آئينك تربيۀ اخلاقيه سندن مسئول اولان ذواتك نه قدر اقتدار ومزايى جامع اولمى اقتضا ايد بيله جكنى - غايت بسيط دوشونلر بيله - تقدير ايدرلر .

مبصرلرك حرقاتى ، شا كردانه قارشى اولان طور ومعامله لرى ، اونلرك دماغلرنده پايدار ايزلر براقيرلر .

مبصر هر حركتى ، هر معامله سى ، هر سوزيله شا كرده فضائل اخلاقيه نك بر نمونه سنى كورمليدر . شا كردان آره سنده حس اخوت وصميميتك تأسسسه ، برنجى درجه ده خدمت ايد بيله جك مبصرلردر .

مبصر لى الايجاب شا كردانك درسجه اولان مشكللرينى ده حل ايد بيلمليدر . طلبه ايله كزياده تماسده بولسان مبصرلردر . شو حالده طلبه نك ملكات روحيه سنه اك چوق تاثير اجرا ايدنلرك ده ينه مبصرلر اولمى اقتضا ايتمى ؟ .

مبصر ، بصيرتكار برپسيقولوج ، تجربه ديده برپه داغوغ اولمليدر . مبصر طلبه نك قابنى قيرمقسزىن ، عزت نفسى زده له مكسزىن ، روحنى انجتمكسزىن قصورلرينى اصلاح ، خويلرينى تعديل ايد بيلمليدر .

والده می، همشیره می، زوجه لری، چو جو قلمی و بوتون عالیه و تعلقاتی
نزد من جلب و جمع ایله اون ایکی سینه سورن آواره ک زحمتدن سوکرا
بکا بو نعمت و اقبال می احسان ایله بن جناب حقه حمد و ثنای ایتدم .

مملکتده عصیان و اختلال اماره لری پیدا اولمایه باشلادیغندن
مأمورین خفیه تعیین ایدم که خلقک اقوال و افعالی حقند راپور
ویرمه لری امر ایله دم . بو سایه ده بکا دوست و صادق بولونانلری
آ کلا یوب کندیلرینه دوستانه معامله ایتدم . افکار خصمانه پرورده
ایله ینلری، فتنه و فساد محرکی اولانلری ده سیاستگاهه کونده ردم .
متوفی شیر علی خانک بنده سی اولان بعضی علما ایله عاصی سر-
کرده لره کندی فعللرینه کوره عقوبات شدید اجرا ایتدیردم .
بوتون زمانی بونلره کچیریور و اوامر لازمی - باشقه لرینک
بحرهمیه جگنی بیلدیکم ایچین - کندی ایله یازیوردم .

اک زیاده بنی دوشوندورن ایکی نقطه واردی . بری : عسکر
و سائرته ک معاش و مصرفی ایچین لازم اولان نقد پاره یوقدی .
ایکنجیسی : سلاح ، جیخانه و مهمات حربیه موجود دکدی .
احتیاج اولی تأمین ایچین برضربخانه تأسیس ایتدم که ال منکنه لرله
کوموش اوزرینه سکه باصیوردی . چونکه او وقت سکه ماکنه لری
اولمادیغندن ال ماکنه لرله اعمالته مجبور ایدک . لکن حمد و ثنا
اولسون که شیمدی اوروپا ضربربخانه لرنده قوللانیلان ماکنه لره مالکیتله
مقتخرم . صیراسی کلدیکی کبی بونلردن بحث ایده جکم .
انکله ره دولتی بکا ، کلکته ضربربخانه سنده باصیلیمش براز پاره
ویرمشدی . بونلری اریتدیروب یوزده الی نسبتنده باقیر قاریشدر-
تدقبن سوکرا کابل رویه سی باصیوردم . کوموش اشترا اولونارک
یوزده الی باقیر علاوه سیله یکیدن سکه باصیلیماسنی ده مأمورلرینه امر
ایتدم . بوسایه ده ایچه بر منفعت حصوله کلدی .

حکومت سابقه زماننده بعضلرینک استقراض ، بعضلرینک یغما ،
بعضلرینک ده امانت صورتیه آدقلری مبالغه ک اعاده سی حقند
بیاننامه لر نشر ایتدیردم . چوقلری کتیروب تسلیم ایله دیلر . کتیرمه -
ینلرک اجباری ایچین ده مأمورلر توظیف ایتدم .

واردات مملکتک تعیینی ، بقایانک کاملاً تحصیل ضمننده محاسبه
اداره سی تشکیل ایله دم . ناکهانی بر حادثه و وقوعنده آماده مدافعه
بولنق اوزره مهمات حربیه ولوا م نقلیه ک لزومی قدر جمع و احضار
اولونماسنه امر ویردم .

ایکنجی احتیاجک تأمین ایچین ده ، مملکتده ماکنه بولونماسنه
رغمماً ممکن اولدینی قدر ال ایله تفنک و فشنک یایدیروب طوب
دو کدورمه یه ، کولله اعمال ایتدیرمه یه باشلادم . برکت ویرین که
پدرمک تحت ریاستنده و بنم نظارت آلتنده جدمک یایدیرمش اولدینی
ال ایله ایشله بن فابریقه لر - جزئی اولقله برابر - حالا باقی ایدی .
اونلرک اصلاح و توسیعیله اعمالته باشلادم .

بوده بو خصوصده درین بروقوفه ، واسع بر معلومه ، ثباتکار بر عزمه ،
اوزون بر تجربه متوققدر . اوج ، درتیوز غروش بر معاشله بوکی اوصاف
و مزایای جامع آدم بولق بالطبع محالدر .

مبصرلق ایچون بول تخصیصات اعطاسندن چکینماملیدر . فقط
بو تخصیصاتی آلفه بحق لایق ذوات انتخابی ده اک مهم بر مسئله
اولدینی اونوتما ملیدر .

مبصرلقی لایق اولدینی درجه یه اصعاد ایتلیدر که ارباب فضیلت
و اقتدار سهوه سهوه بو وظیفه یی درعه ده ایتسونلر .

مقالات آتی ده مناسبت دوشوردکجه بومهم مسئله حقند داهاز یاده
تشریحاته کیریشله جکدر .

م . شمس الدین

مدلی :

تشیخ

افغانستانه

امیر عبدالرحمن خان

سکزی فصل : امور حکومتک تنظیمی

افغانستان تحت جلوس ایتدکن سوکرا و انکلیزلرک حرکتلری
متعاقب تنظیم اموره ابتدا ایله دم . تحت حکومتده هر شهر دن بویوک
واهمیتی اولانلره غایت دکرلی ذواتی ، بلاد متوسطه یه اولدجه قابلیتلی
کیمسه لری تعیین ایتدم .

هر شهره تعیین ایتدیکم مأمورین و یایدیغ تشکیلات شونلردن
عبارت ایدی :

حاکم ، کاتب ، هیئت قلمیه . قاضی و مفتی . ضابطه مأموری ،
پولیس اداره سی . تجارت اداره سی و تجارت مجلسی ، مملکتک واردات
و کومروکلر ایله عسکری مصرفه باقق اوزره اداره مالیه .

بالعموم ولایاتده کی قبائل و طوائف رؤسایه امرنامه لر بوللایوب
آسایشی محافظه ایتمه لری و اهالی یه مشفقانه معامله ایله مه لری لزومی
بیلدیردم . بو صورتله حرکت ایدر لر سه الطاف ملوکانه دن نائل
اولا جقلری سوبله دم .

روسیه ده بیراقش اولدیغ حرمله اوغللرم حبیب الله و نصر الله
خانلری کتیرمک اوزره صادق آدم لردن برنی کونده ردم . کذا
قندهارده بولونان اقربا و تعلقاتی کتیروب کابلده اسکان ایتدم .

(ملا عتیق الله صاحب زاده) نک کریمه سی اولان برقیز ایله که
والده سی اقرابدن ایدی - ۱۲۹۷ ذی الحجه سنده ازدواج ایله دم .
بو ازدواج ، عمجه م (سردار یوسف خان) ک خانه سنده و مشار الیه ک
واسطه سیله وقوع بولدی . چو جو قلمک اک کوچوکی اولان (محمد
عمر خان) ده بو قادیندن دنیا یه کلدی . خلاصه آز مدت ایچنده